

DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2020.1\(55\).75-84](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2020.1(55).75-84)
УДК 330.338:65.016

Гапак Н.М., Бойко Я.М., Ковач А.Я.

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ РИНКУ ЕНЕРГОПОСТАЧАННЯ РЕГІОНУ: ЕМПІРИЧНИЙ АНАЛІЗ НА ПРИКЛАДІ ЗАКАРПАТТЯ

У статті розглянуто основні групи показників, що характеризують фінансово-економічний стан підприємства. Аналіз фінансового стану підприємства є одним із головних інструментів з'ясування конкурентоспроможності виробника. Проведено діагностику фінансово-економічного стану та розраховано ймовірність банкрутства основного гравця на ринку постачання електроенергії побутовим та промисловим споживачам Закарпаття. Враховуючи монополіне становище даного підприємства на ринку енергопостачання регіону, відповідно, можна екстраполювати його ситуацію на всю галузь. Також розглянуто напрями покращення фінансово-економічного стану підприємства.

Ключові слова: фінансово-економічний стан, діагностика фінансово-економічного стану, ліквідність, платоспроможність, рентабельність, фінансова стійкість, ділова активність, ймовірність банкрутства, модель.

Постановка проблеми. Електроенергетика є базовою галуззю національної економіки, ефективне функціонування якої є необхідною умовою стабілізації, структурних перетворень економіки, задоволення потреб населення та суспільного виробництва в електричній енергії. У сучасних умовах, що склалися в усьому світі, багато підприємств опинилися в досить скрутному фінансовому становищі, зросли ризики можливої неспроможності і банкрутства. Особливо гостро постала така проблема в умовах корона вірусу, коли введено повний або частковий карантин, а, відповідно, і обмеження підприємницької діяльності. Це ще більше актуалізує питання кредиторської та дебіторської заборгованості як суб'єктів підприємницької діяльності, так і домогосподарств. Саме тому необхідним є прийняття ефективних управлінських рішень, які ґрунтуються, насамперед, на достовірній інформації про фінансовий стан підприємства, яка може бути отримана в результаті фінансової діагностики. Оскільки неефективна організація управління фінансовими ресурсами та кризовий стан економіки вимагають від підприємства безперервно проводити аналіз фінансового стану підприємства, проблема ефективного здійснення

фінансової діагностики підприємства нині актуальна. Враховуючи мінливість зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, питання прогнозування банкрутства підприємств стає першочерговою необхідністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання аналізу фінансового стану підприємств розглядається в працях таких дослідників, як О. Арєф'єва, Д. Городинська, А. Череп, Л. Кириченко, Т. Обушак та ін. Вагомий внесок у розроблення теоретичних та методичних засад оцінки фінансового стану вітчизняних підприємств зробили такі вчені-економісти: Л. Білик, Ф. Бутинець, В. Івахненко, Л. Лахтіонова, Є. Мних, А. Поддєрьогін, В. Сопко, О. Терещенко, С. Шкарабан та ін. Питання оцінки фінансового стану підприємств розглядалися в працях зарубіжних науковців і практиків, зокрема М. Баканова, І. Балабанова, Л. Бернстайна, О. Єфімова, В. Ковальова, М. Метьюса, Д. Міддлтона, В. Привалова, Ж. Рішара, В. Родіонової, Г. Савицької, Д. Стоуна, Е. Хелферта, А. Шеремета та ін.

В сучасних умовах проблеми діагностики фінансового стану підприємств не втрачають своєї актуальності і саме тому потребують наукового та систематизованого підходу до їх вивчення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – оцінити фінансово-економічний стан на ринку енергопостачання в Закарпатській області; проаналізувати шляхи поліпшення фінансово-економічного стану та провести оцінку ймовірності банкрутства ПрАТ «Закарпаттяобленерго» як основного підприємства-постачальника електроенергії на ринку Закарпаття. Адже постачання електричної

© Гапак Н.М., к.е.н., доц., доцент кафедри економіки і підприємництва ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Бойко Я.М., к.е.н., доц., доцент кафедри економіки і підприємництва ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Ковач А.Я., магістр зі спеціальності «Економіка: економіка підприємства», ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

енергії є суміжною до природної монополії сферою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансово-економічний стан — це найважливіша характеристика економічної діяльності підприємства, вона визначає потенціал фірми, оцінює, якою мірою гарантовані економічні інтереси самого підприємства та його партнерів у фінансовому та виробничому відношенні, визначає конкурентоспроможність фірми. До основних показників, що характеризують фінансово-економічний стан підприємства, належать:

- 1) показники майнового стану;
- 2) показники ліквідності та платоспроможності;
- 3) показники оцінки фінансової стійкості (показники оцінки структури джерел засобів підприємства);
- 4) показники ділової активності (коефіцієнти оборотності та тривалості обороту виробничих запасів, оборотних засобів, тривалість погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей, тощо);

5) показники аналізу рентабельності (прибутковості) (загальна рентабельність, рентабельність виробництва, рентабельність майна та продажу, тощо).

Розрахунок динаміки показників фінансово-економічного стану для українських підприємств є обов'язковим тому, що на його основі слід розробляти та реалізовувати заходи, які спрямовані на швидке підвищення платоспроможності, забезпечення достатнього рівня фінансової стійкості, прибутковості, подальшого розвитку, забезпечення і зростання виробничого потенціалу [2].

Джерелом інформації для діагностики фінансово-економічного стану підприємства є форма №1 «Баланс», форма №2 «Звіт про фінансові результати», а також форма №5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Аналіз показників майнового стану та ділової активності основного гравця на ринку енергопостачання Закарпаття представлено нижче (табл.1).

Таблиця 1

Аналіз показників майнового стану та ділової активності на ПрАТ «Закарпаттяобленерго» за період 2015-2018 рр.

Назва показника	2015	2016	2017	2018	Абсолютне відхилення 2018/2015 (+,-)	Відносне відхилення 2018/2015 (п.п, %)
Сума господарських засобів, які є у розпорядженні підприємства, тис. грн., на кін..р.	1145096	2007120	1937501	1897056	751960	65,7
Коефіцієнт придатності ОЗ на кін..р.	0,567	0,617	0,538	0,470	-0,097	-17 п.п.
Коефіцієнт зносу ОЗ, на кін..р.	0,433	0,383	0,462	0,530	0,097	22,4 п.п.
Коефіцієнт надходження (оновлення) ОЗ	0,075	0,401	0,053	0,058	-0,017	-22,7 п.п.
Коефіцієнт вибуття ОЗ, Фондовіддача, грн.	0,081	0,668	0,055	0,062	-0,019	-23,4 п.п.
	1,13	1,05	1,18	1,68	0,55	48,7
Коефіцієнт оборотності оборотних засобів, об.	5,56	3,33	4,89	5,53	-0,03	-0,5
Тривалість обороту оборотних засобів, дні,	65	108	74	65	0	0
Коефіцієнт оборотності запасів, об.,	60,45	48,17	59,98	71,36	10,91	18,1
Тривалість обороту запасів, дні	6	7	6	5	-1	-16,7
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, об.	8,68	5,57	5,65	6,15	-2,53	-29
Тривалість погашення дебіторської заборгованості, дні	42	65	64	59	17	40,5

Продовження таблиці 1

Тривалість операційного циклу, дні	48	72	70	64	16	33,4
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, об.	109	95	128	207	98	89,9
Тривалість обороту кредиторської заборгованості, дні.	3	4	3	2	-1	-33,3
Тривалість фінансового циклу, дні	45	68	67	62	17	37,8
Коефіцієнт оборотності власного капіталу, об.	1,39	1,15	1,27	1,72	0,33	23,7
Тривалість обороту власного капіталу, дні	259	313	283	209	-50	-19

* Розраховано на основі [3], [4], [5], [6]

Ділова активність «Закарпаттяобленерго», з огляду на особливості послуг, які воно надає, та враховуючи розрахунки, наведені у табл. 1, є досить суперечливою. Так, 2016 рік характеризувався її сповільненням, проте потім ситуація почала вирівнюватися і станом на 2018 рік значно оптимізувалася. Загалом, тривалості операційного і фінансового циклу свідчать про їх практично однаковий (на що впливає, насамперед, дуже швидке погашення кредиторської заборгованості – 2-3 дні) 2-місячний період та мають тенденцію до подальшого скорочення, починаючи з 2016 року. Проте даний 4-річний період загалом характеризується зростанням тривалості погашення дебіторської заборгованості на 40,5%, що є дуже значним показником. Разом з тим, для підприємства-монополіста, що надає послуги енергопостачання, скорочення тривалості погашення дебіторської заборгованості є вкрай актуальним та залежить, насамперед, від макроекономічної ситуації в економіці держави та добробуту споживачів – як домогосподарства, так і суб'єктів підприємницької діяльності.

У 2016 році відбулося значне зростання господарських засобів аналізованого підприємства (на 75%), тоді як з 2017р. спостерігається тенденція до скорочення майна. В цілому, за розглядуваний період майно збільшилося на 751,96 тис. грн., або на 65,7%. Знос основних засобів за 4 роки загалом зростає на 22,4 процентних пункти, на початок 2019р. перетинає критичне значення в 50% і складає 53%. На це також впливає і перевищення вибуття основних засобів порівняно з їх надходженням, а також зменшення надходження основних засобів впродовж 2015-2018 рр. на 22,7 п.п., що в сукупності негативно позначається на виробничому потенціалі підприємства і призводить до його зниження. Разом з тим, зростання фондів складає 48,7%, і за 2018р. показник дорівнює 1,68 грн.

Вертикальний аналіз активів досліджуваного підприємства (табл.2) показує, що частка його необоротних активів значено перевищує частку оборотних активів: в середньому це співвідношення складає 78:22. Така структура негативно позначається на діловій активності підприємства.

Таблиця 2

Вертикальний аналіз активів ПрАТ «Закарпаттяобленерго», % на кін.року

Активи	2015	2016	2017	2018	2018/2015
<i>I. Необоротні активи</i>					
Нематеріальні активи: залишкова вартість	0.09	0.11	0.15	0.21	0.12
Незаверш. будівництво	0	0	0	0	0
Основні засоби: залишкова вартість	78.88	81.73	77.9	73.79	-5.09
Довгостр. фін. інвестиції	0	0	0	0	0
Усього за розділом I	79.78	81.84	78.05	74	-
<i>II. Оборотні активи</i>					
Запаси	1.5	1.4	1.6	1.8	0.3
Виробничі запаси	0	0	0	0	0
Незавершене вироб-во	0	0	0	0	0
Готова продукція	0	0	0	0	0

Продовження таблиці 2

Товари	0	0	0	0	0
Дебітор. заборгованість за товари, роботи, посл.	6.9	5.6	8,1	10.9	4
Дебітор. заборгованість за розрахунками з бюджетом	0.7	0.005	0,4	0	-0.7
за виданими авансами	0.8	0.7	1.4	3	2.2
Ін. пот. дебітор. заборгов.	7.8	8.4	8.8	8.9	1.1
Гроші та їх еквіваленти	0.72	0.855	1.11	1.3	0.88
Інші оборотні активи	1.7	1.2	0.54	0.1	-1.6
Усього за розділом II	20.12	18.16	21.95	26	-
III. Витр. майб. період.	0	0	0	0	-
Баланс	100	100	100	100	-

* Розраховано на основі [3], [4], [5], [6]

Найбільшу частку в оборотних активах підприємства займає дебіторська заборгованість за надані послуги, яка в структурі активів зростає на 4%, що негативно позначилося і на діловій активності. Отож, Закарпаттяобленерго притаманна висока частка заборгованості і низький рівень грошових коштів, що підтверджує наявність проблем, пов'язаних з оплатою його послуг.

В цілому аналізоване підприємство має

«важку» структуру активів (частка основних засобів є дуже високою і фактично в двічі перевищує 40%), що вказує на значні накладні витрати і високу чутливість прибутку до зміни виторгу. З іншого боку, постачання електроенергії і передбачає досить велику питому вагу основних засобів, оскільки ця діяльність є фондомісткою.

Ліквідність та фінансову стійкість ПрАТ «Закарпаттяобленерго» подано нижче:

Таблиця 3

Показники ліквідності та фінансової стійкості ПрАТ «Закарпаттяобленерго», на кінець року

Назва показника	2015	2016	2017	2018	Абсолютне відхилення 2018/2015 (+,-)	Відносне відхилення 2018/2015 (п.п, %)
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,24	0,019	0,015	0,021	-0,219	-91
Коефіцієнт термінової ліквідності	0,432	0,493	0,49	0,716	+0,284	66
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,163	1,482	1,25	1,604	+0,441	38
Власні оборотні кошти, тис. грн..	-169757	-71983	-103029	8640	+178397	-
Робочий капітал, тис. грн.	31788	114859	81135	179747	147959	465
Коефіцієнт автономії	0,654	0,789	0,736	0,753	0,099	15,1
Коефіцієнт фінансової залежності	1,529	1,267	1,136	1,328	-0,201	-13,1
Коефіцієнт поточної заборгованості	0,17	0,117	0,169	0,157	-0,013	-7,6
Коефіцієнт загальної заборгованості	0,346	0,211	0,264	0,247	-0,099	-28,6
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,226	-0,045	-0,072	0,006	0,232	-
Коефіцієнт фінансового ризику	0,529	0,267	0,359	0,328	-0,201	-38
Коефіцієнт фінансової стійкості	1,89	3,74	2,784	3,046	1,156	61

* Розраховано на основі [3], [4], [5], [6]

Таблиця 3 засвідчує, що «Закарпаттяобленерго» є частково ліквідним лише на початок 2019р., коли швидка та загальна

ліквідності знаходяться в межах норми. В усі інші аналізовані роки показники ліквідності суттєво не досягають свого нормативного значення

(коефіцієнт загальної ліквідності – 1,5-2, коефіцієнт швидкої ліквідності - 0,7-1,0, коефіцієнт абсолютної ліквідності - 0,2-0,35). Проте, позитивним є їх зростаюча динаміка впродовж аналізованого періоду. Сприятливим моментом також є поява в цей самий період і власних оборотних коштів, адже їх нестача на підприємстві свідчить про загрозові тенденції у його діяльності, хронічну нестачу фінансових ресурсів для розширення діяльності й інвестування та постійну напругу у забезпеченні поточних зобов'язань. Тобто, ПрАТ «Закарпаттяобленерго» здатне нормально розраховуватися за своїми поточними зобов'язаннями на кінець 2018р. за рахунок активів, що реалізуються. Одним із позитивним моментів ліквідності постачальника електроенергії на Закарпатті є наявність робочого капіталу і його значна позитивна динаміка – 465% за аналізований період.

ПрАТ «Закарпаттяобленерго» має оптимальні показники фінансової стійкості, є значною мірою автономним (на 65-75%), має відносно незначну частку залучених коштів. Впродовж аналізованого періоду незалежність від зовнішніх кредиторів збільшилася на 15,1 процентних пункти, поточна заборгованість знизилася на 7,6

п.п., а загальна заборгованість – на 28,6 п.п. Проте у структурі пасивів поточні зобов'язання перевищують довгострокові практично на 10%, і лише у 2015р. вони мають однакову частку у джерелах формування майна підприємства. Відповідно коефіцієнт фінансової стійкості за 2015-2018 рр. зріс на 61 п.п., а коефіцієнт фінансового ризику зменшився на 38 п.п.

Тип фінансової стійкості ПрАТ «Закарпаттяобленерго» визначено у таблиці 4, враховуючи, що:

1. абсолютна фінансова стійкість забезпечується за умови $3 < \text{ВОК}$;
 2. нормальна фінансова стійкість: $\text{ВОК} < 3 < \text{ДФЗ}_{\text{пл.}}$;
 3. нестійкий фінансовий стан: $3 = \text{ДФЗ}_{\text{пл.}} + \text{ДФЗ}_{\text{тв.}}$;
 4. кризовий фінансовий стан: $3 > \text{ДФЗ}_{\text{пл.}} + \text{ДФЗ}_{\text{тв.}}$;
- де ВОК – власні оборотні кошти;
3 – товарно-матеріальні запаси;

$\text{ДФЗ}_{\text{пл.}}$ – планові джерела формування запасів (власні оборотні кошти, довгострокові кредити і позики, короткострокові кредити і позики, кредиторська заборгованість за товарними операціями);

$\text{ДФЗ}_{\text{тв.}}$ – тимчасово вільні джерела формування запасів (непрострочена заборгованість персоналу з оплати праці, бюджету за податковими платежами).

Таблиця 4

Визначення типу фінансової стійкості ПрАТ «Закарпаттяобленерго»

/тис. грн., на кін. року/

Показник	2015	2016	2017	2018
<i>ВОК</i>	-169757	-71983	-103029	8640
<i>Загальна величина запасів</i>	16804	27816	31006	34372
<i>Довгострокові зобов'язання</i>	4364	3663	4771	13057
<i>Короткострокові кредити</i>	46000	27800	49800	48700
<i>Кредиторська заборгован. за товари</i>	16965	11244	17662	5994
<i>ДФЗ_{пл.}</i>	-102428	-29276	-30796	76391
<i>Поточні зобов'язання з бюджетом</i>	5826	31859	8181	7521
<i>Поточні зобов'язання зі страхування</i>	3665	2886	2536	2792
<i>Поточні зобов'язання з оплати праці</i>	6729	7446	8673	9761
<i>ДФЗ_{тв.}</i>	16220	42191	19390	20074
<i>ДФЗ_{пл.} + ДФЗ_{тв.}</i>	-86208	12915	-11406	96465
Тип фінансової стійкості	кризовий	кризовий	кризовий	норм.

Розраховано на основі [3], [4], [5], [6]

Аналіз типу фінансової стійкості засвідчив, що, враховуючи нестачу власних оборотних коштів у 2015-2017 рр., спостерігається кризовий фінансовий стан. У 2018 році стан суттєво покращився як завдяки появі власних оборотних коштів (що відбулося вперше за аналізований

період), так і завдяки значно більшому залученню довгострокових зобов'язань.

Проведено також аналіз показників рентабельності ПрАТ «Закарпаттяобленерго» за 2015-2018 рр. (табл. 5).

Показники рентабельності ПрАТ «Закарпаттяобленерго»
за 2015-2018 рр.

Назва показника	Роки				Абсолютне відхилення (+,-) 2018 до 2015
	2015	2016	2017	2018	
Чиста рентабельність власного капіталу, %	8,22	6,01	-	0,19	-8,03
Чиста збитковість власного капіталу, %	-	-	5,86	-	-
Чиста рентабельність основних засобів, %	3,92	3,29	-	0,09	-3,83
Чиста збитковість основних засобів, %	-	-	3,22	-	-
Операційна рентабельність продукції, %	8,19	8,73	-	2,03	-6,16
Операційна збитковість продукції, %	-	-	3,13	-	-
Валова рентабельність продажу, %	7,82	6,17	-	-	-
Валова збитковість продажу, %	-	-	4,08	0,49	-
Чиста рентабельність виробництва, %	6,20	5,57	-	0,11	-6,09
Чиста збитковість виробництва, %	-	-	4,55	-	-
Рентабельність операційної діяльності, %	7,19	8,45	-	1,98	-5,21
Збитковість операційної діяльності, %	-	-	3,04	-	-

* Розраховано на основі [3], [4], [5], [6]

Найвищими рівні рентабельності були у 2015 році, поступово знижуючись. У 2017р. ПрАТ «Закарпаттяобленерго» було повністю збитковим, тоді як у 2018 р. вже були отримані операційний, звичайний та чистий прибутки. Проте підприємство все ще мало валовий збиток, а самі показники прибутку були незаними, що і вплинуло на вкрай низьку рентабельність у 2018р. (для показників операційної рентабельності – на рівні 2%, а для показників чистої – менше 0,2%).

Зробивши висновки по всім показникам за проаналізований період, можна сказати, що підприємство отримало операційний, валовий і чистий збиток у 2017 році. Основною причиною цього є те, що собівартість реалізованої продукції перевищувала чистий дохід підприємства. Собівартість продукції на підприємстві залежить від великої кількості різноманітних чинників, а саме: від ефективності виробництва, продуктивності праці, а також обсягу виробництва. Собівартість продукції відображає

переважну частину вартості продукції і є залежною від зміни виробничих умов та умов реалізації продукції.

Першочерговим етапом у покращенні фінансового стану українських підприємств є пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, яке б забезпечило мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу. Оптимізація ліквідності підприємства реалізується за допомогою оперативного механізму фінансової стабілізації — системи заходів, спрямованих, з одного боку, на зменшення фінансових зобов'язань, а з іншого, на збільшення грошових активів, що забезпечують ці зобов'язання [7, с. 134]. Ще одним напрямком покращення фінансового стану підприємства є збільшення грошових коштів на розрахунковому рахунку підприємства, що збільшить коефіцієнт абсолютної ліквідності і дозволить підприємству брати довго- і короткострокові позики в банку для

фінансування поточної діяльності, які видаються лише платоспроможним підприємствам, в яких коефіцієнт абсолютної ліквідності відповідає нормі. Способом для збільшення грошових коштів може слугувати реалізація зайвих виробничих і невиробничих фондів, здача їх в оренду [8].

Система заходів для підтримки економічної стійкості підприємства повинна передбачати постійний моніторинг зовнішнього і внутрішнього стану підприємства, розробку заходів зі зниження зовнішніх загроз для підприємства, розробку підготовчих планів при виникненні проблемних ситуацій, здійснення попередніх заходів для їхнього забезпечення, координацію дій всіх учасників і контроль за виконанням заходів та їхніми результатами.

Практичний інструментарій діагностики або прогнозування ймовірності настання банкрутства займає визначене місце в структурі антикризового управління підприємством. В

сучасній теорії та практиці антикризового управління виділяють основні підсистеми, що становлять його систему. З метою уникнення краху компаній були розроблені різні методики прогнозування майбутнього неплатоспроможних підприємств [9]. В сучасній економічній науці є численні розробки в сфері аналізу та прогнозу діяльності неплатоспроможних підприємств, що дозволяє встановити наявність сумнівів у продовженні безперервної діяльності суб'єкта господарювання, тобто виявити й оцінити ознаки (критерії) імовірності банкрутства неплатоспроможних підприємств. Нижче подано аналіз ймовірності банкрутства для ПрАТ «Закарпаттяобленерго» за кількома мультиплікаційними моделями.

Модель М. Спрінгейта передбачає розрахунок інтегрального показника, за допомогою якого здійснюється оцінка ймовірності визнання підприємства банкрутом (табл. 6).

Таблиця 6

Оцінка ймовірності банкрутства ПрАТ «Закарпаттяобленерго» за моделлю Спрінгейта

Показник	2015	2016	2017	2018
Робочий капітал, тис.грн	379841	288573	379841	443206
Загальна вартість активу, тис.грн	1108477,5	1576108	1972310,5	1917278,5
Прибуток до сплати податків і відсотків, тис.грн	75102	105234	-66443	39974
Короткострокова заборгованість, тис.грн	167422	215469	282102	312765
Обсяг продажу, тис.грн	1015931	1340080	1859816	2452841
A	0,343	0,183	0,193	0,231
B	0,0678	0,067	-0,034	0,021
C	0,449	0,488	-0,235	0,128
D	0,916	0,85	0,943	1,279
Z=	1,224	1,059	0,317	1,656
імовірність банкрутства	Висока	Висока	Потенційний банкрут	Висока

* Розраховано на основі [3], [4], [5], [6]

Якщо для підприємства критерій $Z < 0,862$, то підприємство – потенційний банкрут, якщо $Z > 2,451$, то загроза банкрутства мінімальна і підприємство є фінансово надійним.

Оцінка ймовірності банкрутства показала, що в 2017 році підприємство було потенційним банкрутом, а вже в 2018 році показник збільшився і стан показників ПрАТ «Закарпаттяобленерго» трохи покращився.

Модель Ліса є більш збалансованою, вона

також акцентує увагу на рівень прибутковості діяльності та рентабельність активів підприємства, а також на структуру активів та джерел їх фінансування (табл. 7).

За сучасною моделлю Ліса, оцінка показала, що ПрАТ «Закарпаттяобленерго» впродовж 2015-2018 рр. – це підприємство з порушеною фінансовою рівновагою, тому є необхідний перехід на антикризове управління, адже існує велика ймовірність банкрутства.

Таблиця 7

Оцінка ймовірності банкрутства ПрАТ «Закарпаттяобленерго» за моделлю Ліса

Показник	2015	2016	2017	2018
Валовий прибуток, тис.грн	46123	82689	-75900	-12008
Нерозподілений прибуток, тис. грн.	187735,5	150116	-203189,5	-266687
Загальна вартість активу, тис. грн.	1108477,5	1576108	1972310,5	1917278,5
Зобов'язання, тис.грн	377278,5	409662,5	467605	490400,5
Оборотні активи, тис. грн.	182483,5	288573	379841	443206
Власний капітал, тис.грн.	731199	1166445,5	1504705,5	1426878
K ₁	0,165	0,183	0,192	0,231
K ₂	0,042	0,052	-0,038	-0,006
K ₃	0,169	0,095	-1,03	-0,139
K ₄	1,938	2,487	3,217	2,909
Z =	0,03	0,026	-0,08	0,004
імовірність банкрутства	Висока	Висока	Висока	Висока

* Розраховано на основі [3], [4], [5], [6]

У вітчизняній практиці є розроблена модель діагностики ймовірності банкрутства В.П. Мартиненко (табл.8), яка має наступний зміст:

$$Z=1,0 K_1+2,5 K_2.+2,86 K_3+2,0 K_4+3,33K_5 \quad (1),$$

де Z – рівень життєздатності промислового підприємства;

K₁– коефіцієнт поточної ліквідності;
 K₂. – коефіцієнт абсолютної ліквідності;
 K₃– коефіцієнт маневреності власного капіталу;
 K₄– коефіцієнт майна виробничого значення;
 K₅– коефіцієнт рентабельності реалізації продукції.

дуже висока

висока

середня

низька

Z

2,25

4,15

5

Рис. 1 Імовірність банкрутства за Мартиненком В.П.

Таблиця 8

Оцінка ймовірності банкрутства ПрАТ «Закарпаттяобленерго» за моделлю В.П. Мартиненка

Показник	2015	2016	2017	2018
K ₁	1.16	1.49	1.25	1.6
K ₂	0,24	0,019	0,015	0,021
K ₃	-0,226	-0,045	-0,072	0,006
K ₄	0.8	0.82	0.79	0.75
K ₅	0.06	0.045	-0.04	-0.005
Z=	2.91	3.196	2.527	3.15
Імовірність банкрутства	висока	висока	висока	висока

*Розраховано на основі [3], [4], [5], [6]

Як випливає з проведеного аналізу, для даного підприємства є висока загроза банкрутства.

Однак, проблеми, що заважають ефективному функціонуванню ринку електроенергії, здебільшого мають спільні причини виникнення, які переважно стосуються не стільки процесів функціонування ринку електроенергії, скільки опосередковано макроекономічного рівня, зокрема, недоліків системи державного фінансування пільгового споживання електричної енергії, податкової політики щодо електроенергетичної галузі, намагання розв'язати проблеми промисловості та сільського господарства, а також соціальні проблеми за рахунок електроенергетики.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Вивчення фінансово-економічного стану підприємства є одним із головних завдань управління фінансами підприємства. Фінансовий стан вважається однією з головних характеристик усієї діяльності підприємства. Фінансова діагностика сприяє виявленню недоліків та проблемних місць у діяльності підприємства, а за допомогою системного фінансового аналізу можна точно виявити причини будь-яких негативних або позитивних показників та тенденцій. Щоб раціонально та ефективно приймати управлінські рішення для досягнення усіх цілей та завдань підприємства, необхідно проводити фінансову діагностику

суб'єкта господарювання.

Отже, враховуючи досить стриманий характер ділової активності, перевищення критичного показника зносу основних засобів, неліквідність ПрАТ «Закарпаттяобленерго» (часткова ліквідність існує лише у останній рік дослідження), а також загальне зниження рентабельності та збитковості діяльності у 2017р., розрахунок імовірності банкрутства підприємства за різними мультиплікаційними моделями показав впродовж усього аналізованого періоду високу імовірність. Це створює високі можливості для вихід на ринок нових потенційних конкурентів та перерозподіл часток енергоринку.

Нарощення обсягів виробництва, підвищення продуктивності праці працівників, зменшення питомих виробничих витрат, максимальна віддача від використання усіх видів ресурсів, грамотно побудовані договірні відносини з покупцями, ведення раціональної цінової політики – основні фактори, що є рушійною силою для покращення фінансово-економічного стану підприємства. Особливої актуальності це набуває саме тепер, адже з 1 липня 2019 року в Україні офіційно запрацював конкурентний роздрібний ринок електричної енергії, а більше 90% клієнтів енергокомпаній – це побутові споживачі (16,5 млн. абонентів) та малий і середній бізнес (9,5 тис. абонентів) [10].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аверіна М.Ю. Аналіз та оцінка фінансового стану підприємства: шляхи покращення М. Ю Аверіна // Актуальні проблеми економіки. — 2012. — № 9. — С. 92–100.
2. Мних С.В., Барабаш Н.С. Фінансовий аналіз: підручник / – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 536 с .
3. Фінансова звітність ПрАТ «Закарпаттяобленерго» 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://zakarpat.energy/information/special-info/>
4. Фінансова звітність ПрАТ «Закарпаттяобленерго» 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://zakarpat.energy/information/special-info/>

5. Фінансова звітність ПрАТ «Закарпаттяобленерго» 2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://zakarpat.energy/information/special-info/>
6. Фінансова звітність ПрАТ «Закарпаттяобленерго» 2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://zakarpat.energy/information/special-info/>
7. Рудницька О.М., Біленська Я.Р. Шляхи покращення фінансового стану українських підприємств / Рудницька О.М., Біленська Я.А. // Вісник «Логістика», Львів: Вид-во НУ ЛП, 2009. — № 649 — С. 132–138.
8. Савицька Г.В., Градова А.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. К.: Знання, 2014. 654 с.
9. Сарапіна О.А. Системний аналіз фінансового стану підприємства: методика та напрями вдосконалення / Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки – 2013 – № 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_01/Sarapina.pdf
10. Зелена книга «Регулювання роздрібного ринку електричної енергії». – К.: Офіс ефективного регулювання, 2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eu4business.eu/files/medias/regulation.gov_ua_zelena_kniga_rozdribniy_rinok_elektrichnoyi_energiyi_f.pdf

REFERENCES

1. Averina, M.Yu. (2012). Analiz ta otsinka finansovoho stanu pidpryyemstva: shlyakhy pokrashchennya [Analysis and assessment of the financial condition of an enterprise: ways to improve]. Aktual'ni problemy ekonomiky — Actual problems of economy, 9, 92-100 [in Ukrainian].
2. Mnykh, Ye.V., & Barabash, N.S. (2014). Finansovyy analiz: pidruchnyk [Financial analysis: a textbook]. K.: Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t [in Ukrainian].
3. Financial statements of PJSC «Zakarpattiaoblenergo» for 2015 (2016). Retrieved from: <https://zakarpat.energy/information/special-info/> [in Ukrainian].
4. Financial statements of PJSC «Zakarpattiaoblenergo» for 2016 (2017). Retrieved from: <https://zakarpat.energy/information/special-info/> [in Ukrainian].
5. Financial statements of PJSC «Zakarpattiaoblenergo» for 2017 (2018). Retrieved from: <https://zakarpat.energy/information/special-info/> [in Ukrainian].
6. Financial statements of PJSC «Zakarpattiaoblenergo» for 2018 (2019). Retrieved from: <https://zakarpat.energy/information/special-info/> [in Ukrainian].
7. Rudnytska, O.M., & Bilenska Ya.R. (2009). Shlyakhy pokrashchennya finansovoho stanu ukraiyinskykh pidpryyemstv [Ways to improve the financial condition of Ukrainian enterprises]. Visnyk “Lohistyka” – Bulletin of Logistics, 649, 132-138 [in Ukrainian].
8. Savytska H.V., & Hradova A.V. (2014). Ekonomichnyy analiz diyal'nosti pidpryyemstva: navch. posib. [Economic analysis of an enterprise: a textbook]. K.: Znannya [in Ukrainian].
9. Sarapina, O.A. (2013). Systemnyy analiz finansovoho stanu pidpryyemstva: metodyka ta napryamy vdoskonalennya [System analysis of the financial condition of an enterprise: methods and directions of improvement]. Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. Ekonomichni nauky – Bulletin of Khmelnytsky National University. Economic sciences, 1. Retrieved from: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_01/Sarapina.pdf [in Ukrainian].
10. Zelena knyha «Rehulyuvannya rozdribnoho rynku elektrychnoyi enerhiyi» [Green book "Regulation of the retail electricity market"]. (2017). – K.: Ofis efektyvnoho rehulyuvannya. Retrieved from: https://eu4business.eu/files/medias/regulation.gov_ua_zelena_kniga_rozdribniy_rinok_elektrichnoyi_energiyi_f.pdf [in Ukrainian].

Отримано 23.06.2020